

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПСИХОЛОГІЇ
Кафедра педагогіки, адміністрування і соціальної роботи**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Вченою радою ННІМП ДЗВО

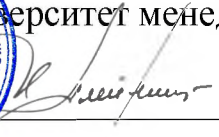
«Університет менеджменту освіти»

«12» вересня 2019 року, протокол № 6

Полова Вченої ради ННІМП ДЗВО

«Університет менеджменту освіти»

 О. В. Алейнікова

ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ. ЕРГОТЕРАПІЯ

(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

за вільним вибором здобувача вищої освіти

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Київ

Робоча навчальна програма навчальної дисципліни «Фізична терапія. Ерготерапія» за вільним вибором здобувача вищої освіти складена відповідно до навчального плану освітньо-професійних/освітньо-наукових програм Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Автор-укладач робочої навчальної програми
Дубовський С.О., канд. пед. н., доцент;
доцент кафедри
педагогіки, адміністрування і соціальної роботи

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри
педагогіки, адміністрування і соціальної роботи
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 11 від 22 травня 2019 р.)

Затверджено Вченою радою
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 5 від 13 червня 2019 р.,
протокол № 6 від 12 вересня 2019 р. , зі змінами)

РОБОЧА ПРОГРАМА

з навчальної дисципліни «**Фізична терапія. Ерготерапія**»

для підготовки магістрів галузі знань 01 «Освіта/ Педагогіка»

спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

спеціалізації «Спеціальна освіта»

терміну навчання 2 роки на базі повної вищої освіти»

заочної форми навчання

Усього «180» годин за навчальним планом

(8 – лекції та 8 практичні заняття; 164 – самостійна робота)

Кредит – 6.0

Робоча програма навчальної дисципліни «**Реабілітологія**»

містить такі розділи:

1. Вступ
2. Опис навчальної дисципліни
3. Мета і завдання навчальної дисципліни
4. Програма навчальної дисципліни
5. Структура навчальної дисципліни
6. Теми практичних занять
7. Завдання для самостійного опрацювання
8. Розподіл балів, що отримують студенти
9. Методичне забезпечення
10. Список рекомендованої літератури

1. ВСТУП

Навчальна дисципліна **«Фізична терапія. Ерготерапія»** вивчається згідно навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціалізацією «Спеціальна освіта». Актуальність дисципліни визначається: необхідністю впровадження інтеграційних процесів у системі освіти; необхідністю формування з високим рівнем професійної компетентності фахівця закладів з інклюзивною формою навчання; введенням ринкових механізмів в освітню практику і у зв'язку із цим організацію навчально-виховного процесу у новітній школі мають забезпечувати спеціалісти з високим рівнем професійної підготовки, провідною складовою діяльності яких є компетентність, мобільність та вміння адаптуватися в мінливих умовах сьогодення.

Об'єктом вивчення є особливості реабілітаційного процесу в системі спеціальної освіти.

Структурними складовими об'єкту вивчення є: особливості надання корекційно-реабілітаційних і освітніх послуг в умовах спеціального чи інклюзивного закладу освіти.

Предметом дисципліни **«Фізична терапія. Ерготерапія»** є: вивчення загальних основ, теорії та практики фізичної терапії, ерготерапії у спеціальних та інклюзивних закладах освіти, інклюзивно-ресурсних центрах.

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна інтегрує відповідно до свого предмету знання з іншими галузями знань: філософських, соціологічних, педагогічних, психологічних наук тощо. Крім того, згідно навчального плану підготовки магістрів за спеціалізацією «Спеціальна освіта», дисципліна **«Фізична терапія. Ерготерапія»** вивчається одночасно з такими взаємопов'язаними між собою дисциплінами, як «Спеціальна педагогіка», «Спеціальна психологія»..

Програмний матеріал дисципліни **«Фізична терапія. Ерготерапія»** відображає основні сутнісні характеристики дітей з порушеннями психофізичного розвитку; об'єктивні і суб'єктивні причини їх відставання у розвитку; методологічні основи психофізичної реабілітації дітей з обмеженими можливостями життєдіяльності; особливості їх адаптації до нових вимог навчально-виховного процесу; корекційного спрямування реабілітаційного процесу; технологію формування мультидисциплінарної команди для реалізації процесу фізичної терапії та ерготерапії.

До робочої навчальної програми входять навчально-тематичний план дисципліни; програмний матеріал дисципліни за відповідними темами та планами лекційних і практичних занять; структуру та тематику контрольних робіт; перелік рекомендованих джерел, що дозволить поглибити і розширити знання студентів з даної навчальної дисципліни, розвинути практичні вміння застосування набутих знань у практиці професійної діяльності. Здобувачі вищої освіти мають опанувати базовими знаннями, які слугують актуалізації і розумінню проблемних питань та структурують змістовну частину курсу.

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентами навчального матеріалу в час, вільний від аудиторних занять. Вона передбачає опрацювання монографій та інших наукових праць, підручників, навчальних і методичних посібників, вивчення та ознайомлення з положеннями законодавчих та інших нормативно-правових актів, матеріалів, отриманих засобами інформаційних технологій тощо.

Презентації навчальних досягнень здобувачів вищої освіти є певним підсумковим засобом контролю формування професійних компетентностей в організації спеціальної форми навчання в закладах освіти.

Форма підсумкового контролю – залік.

Навчальний курс розраховано на 25 годин очного навчання (16 лекційних та 9 практичних) та 155 години самостійної роботи. Усього 180 годин, що відповідає 6.0 кредитам Європейської кредитно-трансферної системи.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, освітній-рівень, спеціальність, спеціалізація	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма	заочна форма
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 01 «Освіта/ Педагогіка» (шифр і назва)	За вибором	
	Спеціальність: 016 «Спеціальна освіта» (шифр і назва)		
Модулів – 3	Спеціалізація: «Спеціальна освіта»	Рік підготовки	
Змістових модулів – 3			1-й
Загальна кількість годин – 180		Семестр	
			1-й
		Лекції	
тижневих годин для заочної форми навчання: аудиторних – 25 самостійної роботи студента – 155	Рівень вищої освіти: другий (магістерський):		16 год.
		Практичні, семінарські	
			9 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		год.	155 год.
		Вид контролю:	
			залік

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для заочної форми навчання – 13,6 %

3. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів уявлень про основні методи, засоби та сучасні технології фізичної терапії, ерготерапії; ознайомити здобувачів вищої освіти з теоретичними основами фізичної терапії, ерготерапії; розкрити особливості організації реабілітаційних заходів у закладах освіти, в умовах медичних та реабілітаційних установ.

Завдання навчальної дисципліни. За результатами оволодіння знаннями та навичками з навчальної дисципліни «Фізична терапія, ерготерапія» здобувач вищої освіти повинен сформувати такі компетентності:

1. Загальні:

Функціонально-поведінкова компетентність (знання власних функціональних обов'язків; уміння дотримуватись норм загальнолюдського і професійного корекційно-педагогічного етикету; здатність виявляти чесність, порядність, принциповість, толерантність, гуманність під час освітньої та професійно-корекційної діяльності; досвід відповідального і сумлінного ставлення до виконання своїх професійних обов'язків).

2. Професійні:

Предметно-методична і предметно-діяльнісна (знання закономірностей, принципів і підходів до організації навчально-виховного процесу у вищій школі та корекційного процесу в навчальних та реабілітаційних закладах; психолого-педагогічні, корекційно-методичні та фахові знання; вміння відбирати і систематизувати діагностичний, корекційно-педагогічний матеріал з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей осіб із обмеженими психофізичними можливостями; здатність застосовувати відповідні методи, прийоми, форми, засоби навчання та виховання у ВНЗ та корекційного процесу в закладах освіти та охорони здоров'я; досвід організації корекційно-педагогічного процесу та педагогічного спостереження за викладанням фахових дисциплін; здатність удосконалювати власну викладацьку та корекційно-педагогічну діяльність).

Корекційно-педагогічна /корекційно-розвиткова (знання методологічних та психолого-педагогічних основ корекційної роботи при різних психофізичних порушеннях у осіб з особливими освітніми потребами; вміння проводити корекційно-розвиткову роботу у різних типах закладів; знання та вміння методики викладання корекційно-педагогічної діяльності).

Проектувально-корекційна (знання основних видів і технологічних підходів до планування власної дослідно-педагогічної і корекційно-педагогічної діяльності; вміння здійснювати поточне планування, визначати умови їх практичної реалізації; вміння моделювати й корегувати власну професійну діяльність, виробляти свій педагогічний стиль, постійно працювати над його вдосконаленням; досвід проектування цілісного педагогічного і корекційного процесу, корегування та синхронізації його складових – викладання та корекція).

Технологічна (знання традиційних і сучасних технологій навчання; вміння добирати технологічне забезпечення з урахуванням освітньо-виховних завдань, рівнів підготовки тих, хто навчається, перспектив їх освітньо-професійного зростання; досвід організації інтерактивного навчання).

Професійно-творча (знання передового педагогічного досвіду; вміння творчо використовувати педагогічні і корекційні інновації у власній роботі; здатність генерувати нові педагогічні і корекційні ідеї та реалізовувати їх на практиці; прагнення до перетворення педагогічної і колекційної дійсності за законами гуманності, толерантності і гармонії)

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ

Тема 1. Предмет і завдання фізичної терапії та ерготерапії. Принципи та засоби фізичної терапії та ерготерапії. Об'єкт, предмет, завдання предмету. Понятійно-категоріальний апарат навчальної дисципліни. Принципи і методи досліджень актуальних проблем. Фізична терапія та ерготерапія як науки про організацію корекційно-реабілітаційної допомоги дітям із порушеннями психофізичного розвитку, її зв'язок з іншими науками. Наукові досягнення вітчизняної фізичної терапії та ерготерапії.

Тема 2. Складові загального процесу фізичної терапії та ерготерапії. Корекційна спрямованість реабілітаційного впливу. Сучасна педагогічна типологія аномального дитинства. Система спеціальних та інклюзивних закладів освіти. Медична реабілітація. Фізична та ерготерапія. Соціальна реабілітація. Трудова реабілітація.

Тема 3. Система підготовки фізичних терапевтів та ерготерапевтів в Україні.

Законодавчі основи підготовки фахівців для здійснення корекційно-реабілітаційної діяльності. Напрямки освіти та спеціалізації майбутніх фізичних терапевтів.

МОДУЛЬ ІІ. ПРИКЛАДНІ ПИТАННЯ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ

Тема 4. Організація та технології фізичної терапії та ерготерапії

Сутність медичної реабілітації. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку дітей. Порушення психофізичного розвитку. Якість життя – основний критерій ефективності реабілітаційних заходів. Основні види медичної допомоги дітям.

Тема 5. Організація та технології фізичної терапії та ерготерапії

Сутність та мета фізичної терапії та ерготерапії. Завдання фізичної терапії та ерготерапії. Мобілізація резервних сил організму; активізація захисних і пристосувальних механізмів; попередження ускладнень та рецидивів захворювання; прискорення відновлення функції різних органів та систем; скорочення термінів клінічного та функціонального відновлення; тренування та загартування організму; відновлення працездатності.

Сутність фізичної терапії та ерготерапії (лікувальна фізична культура, лікувальний масаж, фізіотерапія, механотерапія, працетерапія, кінезотерапія, ерготерапія, консультування, мануальна терапія, рефлексотерапія, фітотерапія, гомеопатична терапія, ароматерапія, природні фізичні чинники, загартування).

Тема 6. Організація та технології фізичної терапії та ерготерапії

Фізична терапія та ерготерапія. Соціальний супровід. Соціалізація. Соціальна адаптація. Соціальна депривація. Основні принципи соціальної роботи (етапність, диференційованість, комплексність, послідовність у проведенні реабілітаційних заходів, доступність і переважно безоплатність для найбільш нужденних).

Завдання соціальної реабілітації (набути навички самообслуговування, розширити коло інтересів, відновити комунікативні здібності, сформувати досвід стосунків у соціумі, привити навички спілкування та адаптації до соціального середовища, сформувати активність в проведенні дозвілля, участь в житті оточуючого середовища (інтернат, пансіонат).

Тема 7. Організація та технології покращення якості життя

Ерготерапія. Трудова терапія. Методи соціальної реабілітації: (бесіди; тренінги; акції; навіювання; інтерв'ювання; анкетування; опитування; переконання; демонстрація вправ (дій); навчання навичкам (самообслуговування); терапії (працетерапія, рухова терапія, терапія середовищем); залучення до суспільно-корисної діяльності; консультування).

Форми реабілітації (індивідуальна чи групова). Основні правила соціальної реабілітації. Установи, що займаються соціальною реабілітацією.

МОДУЛЬ III. ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Тема 8. Сучасні методи фізичної терапії та ерготерапії в умовах дошкільного закладу освіти. Основні орієнтири в освіті дітей дошкільного віку. Чинники, які обумовлюють зміст, процедуру і цілі реабілітаційного процесу. Корекційна спрямованість реабілітації. Наукові підходи. Співвідношення чинників «мета – зміст – завдання – методи». Сутність соціальної мети.

Тема 9. Сучасні методи фізичної терапії та ерготерапії в умовах початкової школи. Основні орієнтири в освіті дітей молодшого шкільного віку. Сутність понять «корекція», «інтервенція». Головні завдання корекції психічного розвитку. Симптоматична корекція. Постановка цілей корекційної роботи. Побудова корекційної програми. Принцип єдності корекції діагностики і корекції. Принцип пріоритетності корекції. Діяльнісний принцип корекції. Принцип врахування вікових та індивідуальних особливостей дитини. Принцип комплексності методів реабілітаційного впливу. Принцип активного залучення найближчого соціального оточення дитини до участі в корекційній програмі.

Тема 10. Сучасні методи фізичної терапії та ерготерапії в умовах інклюзивної загальноосвітньої школи. Зміст психолого-педагогічної та реабілітаційної допомоги. Поняття про фізичну та ерготерапію.

Психодіагностика, її особливості. Види корекції та реабілітації. Основні принципи, цілі та завдання реабілітації. Види діяльності дітей та їх вплив на формування і розвиток особистості дитини.

Тема 11. Сучасні методи тестування стану психофізичного розвитку та консультування в закладах, які забезпечують медичну, соціальну та психолого-педагогічну реабілітацію. Установи, що реалізують реабілітаційні програми. Реабілітаційно-лікувальні (лікувально-профілактичні), реабілітаційно-оздоровчі, реабілітаційно-протезні установи. Реабілітаційно-лікувальні (лікувально-профілактичні) установи. Санаторії (профспілкові, відомчі, регіонального підпорядкування); санаторії-профілакторії.

4. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	НАЗВА МОДУЛЯ / ТЕМИ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН			
		Л	ПР	СРС	Усього
1.	МОДУЛЬ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ	4		42	46
1.1.	Тема 1. Предмет і завдання фізичної терапії. Принципи та засоби фізичної терапії.	2		20	22
1.2.	Тема 2. Складові загального процесу фізичної терапії.	1		11	12
1.3.	Тема 3. Система підготовки фізичних терапевтів в Україні	1		11	12
2.	МОДУЛЬ ІІ. ПРИКЛАДНІ ПИТАННЯ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ	8	3	44	55
2.1.	Тема 4. Організація та технології медичної реабілітації	2		11	13
2.2.	Тема 5. Організація та технології фізичної реабілітації	2	1	11	14
2.3.	Тема 6. Організація та технології соціальної та трудової реабілітації	2	1	11	14
2.4.	Тема 7. Організація та технології покращення якості життя	2	1	11	14
3.	МОДУЛЬ ІІІ. ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	8	6	68	82
3.1.	Тема 8. Сучасні методи фізичної терапії в умовах дошкільного закладу освіти	2	2	16	20
3.2.	Тема 9. Сучасні методи фізичної терапії в умовах початкової школи	2	2	16	20
3.3.	Тема 10. Сучасні методи фізичної терапії в умовах загальноосвітньої школи	2	1	16	19
3.4.	Тема 11. Сучасні методи тестування стану психофізичного розвитку та консультування в закладах , які забезпечують медичну, соціальну та психолого-педагогічну реабілітацію	2	1	20	23
	Залік				
	Разом:	16	9	155	180

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кіл-ть год
1	Тема 4. Сучасні технології фізичної терапії	1
2	Тема 5. Організаційно-педагогічні технології фізичної терапії	1
3	Тема 6. Основи ерготерапії	1
4	Тема 8. Сучасні методи фізичної терапії в умовах дошкільного закладу освіти	2
5	Тема 9. Сучасні методи фізичної терапії в умовах початкової школи	2
6	Тема 10. Сучасні методи фізичної терапії в умовах загальноосвітньої школи	1
7	Тема 11. Сучасні методи тестування стану психофізичного розвитку та консультування в закладах , які забезпечують медичну, соціальну та психолого-педагогічну реабілітацію	1

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Фізична терапія як наука про особистості корекційної роботи при порушеннях процесів розвитку та соціалізації.
2. Основні етапи розвитку фізичної терапії.
3. Характеристика основних складових комплексної фізичної терапії.
4. Основні нормативні документи, які регламентують функціонування системи фізичної терапії в Україні.
5. Система корекційно-реабілітаційних послуг для осіб з порушеннями розвитку.
6. Типи реабілітаційних закладів для дітей з порушеннями психофізичного розвитку в Україні.
7. Характеристика принципів і методів фізичної терапії.
8. Характеристика фізичної та ерготерапії.
9. Інноваційні засоби фізичної терапії.

8. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Теми навчальної дисципліни: поточний контроль та самостійна робота, індивідуальне науково-дослідне завдання														Конспект лекцій		Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11						
			10	10	10	-	10	10	10	10				30		100

9. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Опорний конспект лекцій; наочний супровід матеріалу лекцій у вигляді презентацій; нормативні документи: закон України про вищу освіту; класифікатори професій; ОНП (нормативна і варіативна частини), навчальні плани; положення про організацію навчального процесу у ВНЗ, про дистанційне навчання, про електронні освітні ресурси; навчальні програми дисциплін тощо.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Пономаренко Г.Н. [Биофизические основы физиотерапии.](#) – Медицина, 2006, ISBN: 5-225-04055-1
2. Елифанов В.А. Восстановительная медицина. - ГЭОТАР-Медиа, 2007, ISBN: 978-5-9704-0538-3
3. Белова А.Н. Нейрореабилитация: Руководство для врачей. – М.: Антидор – 2000. - 568 с.
4. Белая Н.А. Лечебный массаж: Учеб.-метод. пособие. – М.: Медицина, 2001. - 304 с.
5. Бровкина И.Л. Функциональные пробы в практике спортивной медицины и лечебной физкультуры: Учебное пособие. М.: Советский спорт, 2003. – 44 с.
6. Веселовский В.П., Строков Н.С. Применение массажа в клинике вертеброгенных заболеваний нервной системы. Учебное пособие / Ленигр. ин-т усов. врачей. – Л., 1998., 42 с.
7. Григорьева В.Н. Лечебная физкультура в реабилитации детей с заболеваниями сердечно-сосудистой системы: методические рекомендации. – С.- Петерб. гос. педиатр. мед. академия – 2002. – 71 с.
8. Демиденко Т.Д. Основы реабилитации неврологических больных.- Спб.:Фолиант – 2004.- 304 с.

9. Дривотинов Б.В. Физическая реабилитация при неврологических проявлениях остеохондроза позвоночника: учебное пособие. – Минск: РИВШ – 2004.- 138 с.
10. Епифанов В.А. Реабилитация больных, перенесших инсульт. – М.: Медицина – 2006. – 156 с.
11. Лечебная физическая культура: Справочник/ Под ред. проф. В.А. Епифанова. – М.: Медицина, 2004. – 592 с.
12. Медицинская реабилитация: Рук-во для врачей/ Под ред. В.А.Епифанова. – М, Медпресс-информ, 2005. – 328 с.
13. Медицинский, физический и психофизический аспекты реабилитации больных инфарктом миокарда на стационарном этапе восстановительного лечения: Метод указание / Мин-во здравоохран., БелНИИ кардиологии // Альхимович В.М. и др. Мн, 1996. – 48 с.
14. Милюкова И.В., Евдокимова Т.А. Полная энциклопедия лечебной гимнастики. – СПб., 2003. – 456 с.
15. Оценка критериев жизнедеятельности и эффективности реабилитации: Метод. реком./ Мин-во здравоохран. БелНИИ экспертизы трудоспос. и организ. труда инвалидов. Кафедра мед.-социал. экспертизы и реабилитации БелМАПО. // Л.С. Гиткина, Э.М. Зборовский. Мн., 1999. – 16 с.
16. Попов С.Н. Физическая реабилитация. Учебник для студ. вузов. Изд.2-е. Ростов-на-Дону, 2004. – 608 с.
17. Реабилитация кардиологических больных; под ред. К.В. Лядова, В.Н. Преображенского. – М.: Гэотар-Медиа – 2005. – 277 с.
18. - 2001. – 190 с.]б. и.[Савченко Ю.Н. Опыт медицинской реабилитации в неврологии и нейрохирургии. – Омск:
19. Хольц Р. Помощь детям с церебральным параличом. – М.: «Теревинф», 2006.- 333 с.
20. Шорин Г.А. Консервативное лечение сколиоза: учеб. пособие. – Челябинск: [б.и.], 2001 – 129 с.
21. Антропова М. М. Электростимуляция мышц и её лечебные применения : [Учебное пособие] / М. М. Антропова. – М : 1969. – 38 с.
22. Дубровский В. И. Лечебная физическая культура : [Учебник для студентов вузов] / В. И. Дубровский. – М.: Гуманит. изд. Центр Владос, 1998. – 608 с.
23. Дубровский В. И. Спортивная медицина : [Учебник для студентов вузов] / В. И. Дубровский. – М.: Гуманит. изд. Центр Владос, 2002. – 512 с.
24. Карепов Г. В. ЛФК и физиотерапия в системе реабилитации больных травматической болезнью спинного мозга : [Учебное пособие] / Г. В. Карепов – К.: Здоровье, 1991. – 184 с.
25. Краснов А. Ф. Травматология : [Справочник] / А. Ф. Краснов, В. М. Аршин, В. В. Аршин. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 602 с.
26. Олекса А.П. Травматологія і ортопедія : [Підручник для вузів] / А. П. Олекса. – Київ: Вища школа, 1993. – 511 с.
27. Попов С. Н. Физическая реабилитация : [Учебник для вузов] / С. Н. Попов. Изд. 4-е. – Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 608 с.

28. Юмашев Г.С. Травматология и ортопедия : [Справочник] / Г. С. Юмашев. – Москва: Медицина, 1990. – 570 с.

Додаткова

29. Бортфельд С.А. Точеный массаж при детских церебральных параличах. Л.: Медицина. Ленингр. Отделение, 2001.- 174 с.

30. Марков В.В. Основы ЗОЖ и профилактика болезней: Учебное пособие. М.: Академия, 2001.- 315 с.

31. Сологуб Е.Б. Простые методики для самоконтроля функциональной подготовленности и работоспособности: Методическое пособие. СПб., 1995. – 54с.

32. Штраус И. Иппотерапия: нейрофизиологическое лечение с применением верховой езды. – М.: 2000. – 98 с.

33. Шипицына Л.М., Мамайчук И.И. Психология детей с нарушениями функций опорно-двигательного аппарата: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений, - М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004

34. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Підручник. – Частина 2. Навчання і виховання дітей. — К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 224 с.

35. Специальная педагогика: В 3 т.Т. 1 / Под ред. Назаровой Н.М. (1-е изд.) учеб. пособие, 2007 - 306 с.

36. Специальная педагогика : в 3 т. : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / под ред. Н. М. Назаровой. — Т. 2 : Общие основы специальной педагогики / [Н.М.Назарова, Л.И.Аксенова, Т.Г.Богданова, С.А.Морозов]. — М. : Издательский центр «Академия», 2008. — 352 с.

37. Специальная педагогика : в 3 т.: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / под ред. Н. М. Назаровой. - Т. 3. Педагогические системы специальной педагогики / Н.М.Назарова, Л.И.Аксенова, Л.В.Андреева и др. - М.: Издательский центр «Академия», 2008. - 400 с.

38. Ілляшенко Т.Д., Обухівська А.Г., Романенко О.В., Скрипка Н.С. Корекція психосоціального розвитку дітей з церебральним паралічем у реабілітаційному центрі. Навчально-методичний посібник. / Т.Д.Ілляшенко, А.Г. Обухівська, О.В. Романенко, Н.С. Скрипка – К.: Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи АПН України, 2003. – 155 с.

39. Еременко И.Г. Олигофренопедагогика. - Киев: Вища школа, 1985 - 326 с.

40. Кащенко В.П. Педагогическая коррекция, - М.: Просвещение, 1992. -223 с.

41. Чеботарьова О.В. Індивідуальне навчання дітей із порушеннями опорно-рухового апарату. – К.: «Літо», 2007. – 167 с.

42. Липа В.А. Психологические основы педагогической коррекции. – Донецк: Лебідь, 2000. – 319 с.

43. Левченко И.Ю., Приходько О.Г. Технология обучения и воспитания детей с детскими церебральными параличами / И.Ю. Левченко, О.Г. Приходько. – М. : Академия, 2001. – 146 с.
44. Концепція державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами // Дефектологія. — 1999. — №4. — С. 2.
45. Приходько О. Г. Ранняя помощь детям с церебральным параличом в системе комплексной реабилитации: Монография. — СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2008. — 208 с.
46. Приходько, О. Стимуляция познавательного и социального развития детей раннего возраста с церебральным параличом / О. Приходько // Дошкольное воспитание. – 2009. – №3. – С. 66-74.
47. Приходько О.Г. Специальное образование лиц с нарушениями опорно-двигательного аппарата / Специальная педагогика //под ред. Н.М.Назаровой. – М.: Издательский центр «Академия», 2000 г. – с.316-332. 1,0 п.л.
48. Приходько О.Г. Воспитание и обучение детей раннего и дошкольного возраста с нарушениями опорно-двигательного аппарата / Специальная дошкольная педагогика // под ред. Е.А.Стребелевой. – М.: Издательский центр «Академия», 2001 г. – с.183-219. 2,3 п.л.
49. Приходько О.Г., Моисеева Т.Ю. Дети с двигательными нарушениями: Коррекционная работа на первом году жизни: Методическое пособие. – М.: Полиграф сервис, 2003. – 160 с.
50. Приходько О.Г. Коррекционно-педагогическая работа с детьми с нарушениями опорно-двигательного аппарата / Системный подход к разработке индивидуальных программ обучения и развития детей раннего и дошкольного возраста с ограниченными возможностями здоровья: приложение к курсу лекций // под ред. Е.А.Стребелевой, А.В.Закрепиной. – М.: 2006. – с. 41-43.
51. Приходько О.Г. Ранняя помощь детям с двигательной патологией в первые годы жизни: Методическое пособие. – СПб.: КАРО, 2006. – 112 с.
52. Ткачева, В. В. Психологические особенности родителей, имеющих детей с детским церебральным параличом / В. В. Ткачева // Специальная психология. – 2009. – №1. – С. 53-62.
53. Дефектологічний словник: навчальний посібник / За ред. В.І.Бондаря, В.М.Синьова. – К.: «МП Леся», 2011. – 528 с.
54. Гонеев А.Д. и др. Основы коррекционной педагогики: Учеб. пос. для студ. высш. пед. учеб. заведений / А.Д. Гонеев, Н.И. Лифинцева, Н.В. Ялпаева; Под ред. В.А. Сластенина. – М.: Изд. центр «Академия», 2002. – 280 с.
55. Коррекционная педагогика и специальная психология: Словарь / Сост. Н.В. Новоторцева. – Ярославль, 1999.
56. Подласый И.П. Курс лекций по коррекционной педагогике: Учеб. пос. для студ. сред. спец. учеб. заведений. – М.: Гуманит. изд. центр «ВЛАДОС», 2002. – 352. – (Коррекционная педагогика).